3. Selim’in döneminden bu yana tüm dünya tam bir kaos içindedir. Sermayecilik övülse de nüfusta, sağlıkta, teknolojide yaşanan başsız, anarşik büyümeye bu kaosta denetim dışına çıkan insani ve kültürel öğeler olanak verdi. Bu denetim dışı büyümenin denetim altına alınmaya çalışılmasının bir türü olarak sermayecilik, ilaveten, büyümenin daha paldır küldür olmasına ve insanlar, doğa ve topluluk üzerinde daha yıkıcı etkileri olmasına neden oldu.

Nûrusiyâh

bir vardım
bir yoktum
ben doğdum
selim-i salisin köşkünde

sebepsiz hüzün hocamdı
loş odalar mektebinde
harem ağaları lalaydı
kara sevdâma
uyudum
büyüdüm
ve nûrusiyâha ağladım

nûrusiyâha ağladığım zaman
annem süzudilâra idi
ve babam bir tambur
annem süstü
babam küstü
ama ben niçin hâlâ nûrusiyâha ağlarım
nûrusiyâaah
nûrusiyâaahhh

Asaf Halet Çelebi

3. Selim'in döneminden beri (her anlamıyla) dünyanın bir anı bir anına uymaz. İçinde yaşadığımız koşullar olarak dünya sürekli ve öngörülemez biçimde değişir. Değişim, bir ırmağın akışına benzemez; daha çok, üst üste gelen mevsimsiz, düzensiz, öngörülemez sel baskınları silsilesi gibidir. Durum bu olunca, varolan koşullara uyumlu yaşamı sağlayacak, gelenek ve basit düşünme biçimleri geliştikleri anda anakronikleşiyorlar. Yalnızca koşulların asırlar boyunca daha stabil olduğu dönemlerden kalma dinsel pratikler değil, çağla uyumlu hale getirilmiş dinsel pratikler de hızla çağın gerisinde kalıp izleyenlerini arzulananın tersi sonuçlara sürüklüyor.

Allah'ın herhangi bir dünyevi kurumsal temsiline olanak vermeyen İslam'ın bu koşullarda sorun yaşamaması gerekirken; bir yandan Müslümanlığa aykırı biçimde dünyevi kişi ve kurumların kendilerini zımnen ya da aleni biçimde Müslümanlığın koruyucusu olarak benimsetmelerinden dolayı, diğer yandan 1960'lara uygun olan dinsel pratikler 1980'lerde, 1980'lere uygun olan dinsel pratikler 2000'lerde yaygınlaştığından dolayı uygulamalara bakıldığında İslam "şimdi"nin hep gerisinde kaldı.

Müslümanlığın kendini içinde bulduğu sorun, dine dayalı yaşam arayışına uzanıyor. Dinsel eminlikleri ya da ona özdeş eminlikleri olmadan insan hiçbir şeyi düşünemez, anlayamaz, yorumlayamaz; içinde nihayetinde kaderi düzenleyen bir tanrısallığın varlığını hissetmeden yaşadığı sıkıntıları aşabilen insan varsa da yok denecek kadar azdır. Ancak, iki yüzyılı aşkın süredir içinde yaşadığımız kaotik değişim çağında doğru yol, insanın yaşamını, her türlü fikri tartışılır gören felsefenin ve her türlü fikrin sürekli yeniden ve yeniden sınanmasını gerektiren bilimin kuşkusundan sıyrılıp çıkan fikirlere dayandırmasıdır. Felsefe ve bilime dayalı yaşamak, en genel olarak dinsel eminlikleri silinmek anlamına gelmez. İronik olarak böyle bir yaşamla özü itibariyle en uyumlu din olan Müslümanlığın, Müslümanlığı sahiplenen küçük kadrolar ve bunların peşine takılan ahali yüzünden 21. yüzyılın başında varolan koşullara en uyumsuz, değişime ayak uydurmakta en az esnek, en çok sorun üreten din olduğu görünümü oluştu.

Niteliksizliğinden dolayı yaşamı boyunca kendini ezik hissetmiş, geldiği konumu

dolduramayan bir aşağılığın elleri kolları tutulmuş bir insanı tekmelemesi gibi, bir sıkımlık canı olan, hastalıklı bir ihtiyarın yanındaki emrine amade devlet erkanına ve korumalara güvenip birine tokat ya da yumruk atması gibi, üç aylar günlük yaşamımıza indirilen darbelerle geçecek gibi bu yılda. O darbelerin kutsallığa yorulduğunu gördükçe Müslümanlığın çağımızın en sorunlu dini olarak nasıl gösterilebildiğini yeniden anlayacağız.

* * *

Kandiller, 16. yüzyıldan, Hazreti Peygamber'den 9 küsur yüzyıl sonra, 2. Selim zamanında düzene koyuldu. İyi mi oldu kötü mü oldu tartışılır. Dinsel bir gereklilik olmasa da yerleşmiş bir gelenektir. Geçtiğimiz günlerde Miraç Kandilini kutladık birbirimizin.

Düz düşündüğünde miraç mucize değildir. Mucize, peygamberin diğer insanlara gösterdiği olamayacak bir şeydir. Halbuki miracı Hazreti Peygamber kimseye göstermedi, bizzat ve yalnız yaşadı. Fiziksel olarak alındığında çağımız teknolojisiyle Mekke'den Kudüs'e uçmak oradan da uzaya çıkmak olanaksız değildir; artık bu anlatılanların fiziksel olarak yaşandığını düşünmemek daha doğru gibidir.

Miraç, namaz ve yalnızca şirk koşmama koşuluyla herkese cennetin müjdelenmesinin bir aradalığı hayranlık verici uyumdadır.

Miraç, insanın Allah'ın kendisiyle özel olarak ilgilendiğini hissetmesidir. Miraç Hazreti Muhammet'e özeldi; kendisini yalnızca başka insanlardan değil başka peygamberlerden de farklı hissetti. Allah'ın varlığından emin olanlar, Allah'ın her insanla özel olarak ilgilendiğinden de emindir. Namaz, bu özel ilgiyi içten hissettiği süreçtir; bir anlamda herşeyden arınıp kulu olduğu Allah'la baş başa kaldığı süreçtir, miraçtır. Günümüzde namazla ilgili hemen hemen her şey tartışmalıdır ama bana böyle geliyor ki her miraç bir namazdır ve biçiminden bağımsız olarak her namazın da -miraç olamasa bile- miraca yöneliş olması gerekir.

Miraçla ilgili diğer bir inanışta, başka bir koşul aranmadan Allah'ın varlığını benimseyip şirk

koşmayan herkesin cennete gideceği müjdesidir. Cennette insana özeldir; sürekli miractır.

* * *

Şimdilerde tam tersi olması gerekirken Cuma'larda Teravi'lerde temelinden sarsılan namazın miraçlığıdır.

Baş örtüsü sorunu 12 Eylül sonrası, YÖK Başkanı bir çocuk doktoru vardı Hacettepe'de onun zamanında icat edildi ve 1990'larda bir sorun olarak çıkarıldı. Dinsel bir zorunluluk değil, örfi bir uygulamadır; bizdeki uygulaması bir asır önceki Ortodoks Hristiyanların uygulamalarına benzer. Kadınlar kendilerine uygun buluyorsa yapılan işin gereklerine aykırı olmadığı sürece takmalarının nasıl bir sorun olduğunu ta başından beri anlamış değilim. Bunun siyasallaşması ise Türkiye'nin yüz karasıdır. İmam efendi buyuruyor örneğin bir Cuma günü "baş örtüsü sorunu ilkin peygamber efendimizin zamanında yaşanmadı; ondan önce Hazreti İbrahim'in döneminde de vardı" diye. Bu mu miraç?

Ya da Müslüman, insanın ne zaman öleceğini Allah'ın bildiğinden emindir. O halde cinayete maruz kalan insanın da ne zaman öleceğini Allah bildiği için o insanı öldürene katil demeyecek miyiz? Hayır, insan öldürmenin bir sorumluluğu vardır; cezalandırılır. Genel olarak kader bile olsa başka insanın zarar görmesine neden olan sorumludur. Madencilikle ilgili yasalarda yaptığı değişiklikten dolayı Meclis ya da en azından bu yasa değişikliklerinin yapılmasını sağlayan milletvekilleri ve iktidarı elinde tutup çarpık uygulamalara göz yuman, hatta belki de bunların yapılmasını dayatan kadronun açık sorumluluğunun bulunduğu bir maden felaketi yaşandı. En çok Müslümanların duyarlılık gösterip sorumlulardan hesap sorması gerekirken imam efendi, bir Cuma hutbesinde bunun kader olduğunu anlatıyor. Bu mu miraç?

Cuma'lar Cuma, Teravi'ler Teravi, namazlar namaz, oruçlar oruç olmaktan çıktı. Siyasal gösterilere dönüştü. Buna neden olanlar açıkça cennete girme koşulunu ihlal ediyorlar. Müslümanların egemen olduğu bir ülkede bunların hiç birinin olamayacağını dolayısıyla Türkiye'de milli egemenliğin kalmadığını düşünüyorum.